

EVOLUTIA

REGELE MUNȚILOR:

Avram Iancu (1848)

Prețul 5 Lei.

EVOLUȚIA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ.

REVISTĂ ILUSTRATĂ, APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ, STRADA NICOLAE IORGA No. 23. — TELEFON No. 310.

DIRECTOR-PROPRIETAR:
Dr. ALEXANDRU MUREȘIAN

SECRETAR DE REDACȚIE:
IUSTIN ILIEȘIU

ABONAMENTUL: 1 AN 120, JUMĂTATE AN 60, 3 LUNI 30, UN NUMĂR 5 LEI.

CUPRINSUL:

Decentralizarea în administrația și contr. vieții publ. *Iosif Popovici*
Singurătate, Cânele Negru . . . *A. Cotruș*
Indrăgitul de lumină . . . *V. Russu-Șirianu*
Omul din lună . . . *Vasile Al-George*
Leturghie de drum. . . *Septimiu Popa*
Reverie . . . *G. Palladi*
Munții . . . *Vladimir Streinu*

Gloria cumpărată (Zarin) . *Nina Donos*
Intunec (Szép Ernő) . . *Iustin Ilieșiu*
Falimentul iubirii . . . *Ilie Marin*
Cartea Neamului (fragment) *A. Farmă*
Ași vrea s'ascult . . . *M. G. Samarianu*
Reproducerea obiectelor de artă . . . *Dr. Coriolan Petran*
Grafomania . . . *Iscubl*

Teatru — Opera. — Insemnări. — Cărți-Reviste. — Sport. — Numeroase clișee de actualitate.
— Desemne de Eugen Normand și Mitică Mărculescu.

Seminarul de drept

Dr. Mureșian.

TELEFON No. 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga No 23.

Uzina electrică a orașului sub conducerea soc.

Ganz Cluj, Cal. Reg. Ferdinand No 30.
Palatul Széky. — Telefon 403.

Execută instalații electrice și transmisiuni de curent.
La comandă livrează instalații de motoare electrice.
Lampadare și alte materiale pentru inst. permanente

Luis Janky

blanar

Cluj, Strada Universității No. 1.

Banca Ardeleana

și Casa de Economie

Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Depot

„Au Bon Gout“

Paris—București. EUGEN BĂRDOS.
CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 4.

S'a deschis expoziția de jucării pentru copii.

Cel mai mare deposit în articole de artă și jucării la firma

Eisenstädter din Cluj

Str. Regina Maria 13, — En gross și en detail.

Descentralizarea în administrația și controlul vieții școlare

Iată una dintre problemele arzătoare a vieții noastre școlare, care așteaptă imperios soluționarea ei. Mutarea directoratului regional al Instrucțiunii dela Cluj la București e numai un pas către soluționare. Noi însă avem absolută nevoie de soluționare!

Problema vieții școlare e azi alta, chiar în fostul regat mic și e de bună seamă alta în România întregită. Cu funcționari de azi pe mâne, lăpădați pe și cu valurile patimilor politice, nu se mai poate administra viața școlară a unui biet popor, unde numărul analfabeților e groaznic. Dar nici cu școala din Ardeal-Bănat nu se poate aranja chestia! Avem nevoie de o reformă generală! Această reformă se poate face cu concursul tuturor bărbaților de școală, dar nu prin interesele de partid politic. Ambițiunea nebună și interesele pătimase n'au ce căuta în școală! Nici politică n'are loc în școală!

În școală trebuie introduse idealurile mari ale națiunii, interesele ei vitale și problemele mari legate de cultura unui neam de omenie și harnic, dar care nu s'a putut bucura de roadele culturei, fiindcă politica socială l-a ținut la întunec. Dar avem nevoie de o politică culturală, de o atare politică înaintea căreia să se cutremure toate partidele politice! Milioanele de plugari au lipsă de carte și de lumină. Acești muncitori nu mai pot fi ținuți la întunec. Ei nu mai pot fi stăpîniți prin forțe brutale, ci prin forțe morale și culturale.

Să deschidem școale celor însetați de cultură, să risipim credința deșartă, că intelectualii noștri i-au ținut în robie culturală. Azi s'au rupt zalele și cătușele legii tirane ale îngîmfatului grof dela Pesta. Să luminăm poporul cu lumină adevărată și să nu-l nebulim cu visuri politice și de clasă. Poporul cu noi și noi cu poporul, să ne fie lozinca. Să mergem împreună și nu răzna.

Prin descentralizarea și controlul vieții școlare nu putem introduce din nou niște trântori, dar nici viespi, ci trebuie să alegem albinele lucrătoare, cari ziua-noaptea lucrează neîncetat la făurirea caracterelor neamului românesc și la îndulcirea traiului său greu.

Dorim o descentralizare morală, corectă și iubitoare de dreptate. O administrare școlară bună și dreaptă cu oameni cinstiți și statornici. Un administrator bun trebuie să aibă stabilitate, să aibă ce să mînce, ca să poată munci și să nu fie cu spaima'n oase, că mâne, la plecarea guvernului, va bate dru-

SINGURĂTATE.

*Cu apa-ți făcătoare de minuni mă spală! ...
S'adorm senin sub bolta ta celestială,
Cu gândurile și cu vrerile 'mpăcate,
Eu flu-ți rătăcit,
Sălbatică, enormă catedrală,
Cu ferestre larg deschise 'n infinit,
Singurătate! ...*

CÂNELE NEGRU.

*Pe-a biserecuței mele turlă,
Ce se clatină 'n furtuna grea,
S'a așezat din zbor o cucușea,
S'a așezat cobînd o cucușea ...*

*Inimă, tu buruiănă rea,
N'auzi mereu, n'auzi la ușa mea,
Cânele-mi negru cum se zbate și cum urlă?! ...*

A. Cotruș.

murile. Pentru administrarea școlară avem nevoie de funcționari de carieră; toate detașerile sunt numai *cîrpeli* și de multe ori chiar demoralizări. Administrația bună întărește școala, iar administrația proastă o nimicește! Viață și nu moarte cerem!! Cu patru legi școlare și cu câteva zeci de mii de interese particulare nu se poate susține și înviora școala românească din țara mărită și întregită! Avem nevoie de o absolută unitate de interese, de idei, de programe, de instrucții și de legi. Acel, care se opune acestei condiții principale și vitale ale neamului nostru, e dușmanul nostru și nu prietenul nostru.

Școala română trebuie peste tot reformată, trebuie adaptată zilelor de azi, trebuie întărită în lupta ei cu prostia și întunerecul, izvorul multor rele și păcate, trebuie mărită, să cuprindă toți fiii neamului, cari au sângerat pentru îngrădirea hotarelor ei. Incepând dela școala primară, până la universitate, trebuie să ne ridicăm școli și nu *cîrpeli* și contrafaceri după maimușăria unor școli, cari nu se potrivesc cu sufletul, cu viața și cu interesele noastre.

Am cerut, cer și voi cere neîncetat, până ce nu voi fi ascultat, că să reorganizăm întreg Ministerul Instrucțiunii după trebuințele de azi și să scoatem politica din școală! Ideie naivă se pare tuturor, aceluia, cari poartă fericirea neamului pe buze, iar nu în inimi. Stabilitatea, morala, cultura adevărată și idealul național trebuie să aibe loc în acest Minister.

Profesori lipsiți de ideal și dascăli, răpiți de patimile și ura politică de clasă, nu vor crește și oțeli inimile și sufletele celor obidiți și celor neaju-

ÎNDRĂGITUL DE LUMINĂ.

*De mult, îndrăgitu-s'a, tare,
cu sufletu-i crud de virgin,
un tânăr, de chipul luminii...*

*Cântatu-și-a-adesea iubirea,
prin codrul cu plete de ramuri
și patima lung și-a strigat-o
pe creste de deal în apus...*

*Ori cât o chemase de tare,
lumina, białin i-a zâmbit,
trimis-a săruturi de raze
ș'atât...*

*De patimă crudă
să-și strângă în brațe iubita,
plângând, îndrăgitul,
în frageda noapte de Mai,
urcat-a pe creastă,
cu pas de tâlhar.*

*Cu pleoape de strajă,
cu sânge svâcnind,
așteaptă, la pândă,
întâia lucire a razei de zori...*

*Și iat-o cum dă la o parte
dantela de frunze
ca râsu-i de aur să lase,
pe câmpul întins.*

*Privește 'ndrăgitul cu ochiul aprins
și-i tare privirea de-i pare,
că sună...*

*Deschisele-i brațe întinde,
să prindă lumina, s'o strângă
Dar brațele-s goale...
Lumina era... în el...*

Vintilă Russu Șirianu.

toraji. Carte, lumină, cinste, omenie și inimă curată trebuie să aibă poporul, căci numai astfel va munci pentru susținerea neamului și patriei. Vinerea după câștiguri ieftine și încungiurarea muncii, susținătoare de viață, nu pot ferici pe nimeni; ele duc la trândăvie, la imoralitate și la crimă.

Pe lângă o administrare corectă avem nevoie de un control real, care încă nu se poate face dela centru. E bine, ca Ministerul să aibă organele sale de control, dar nici o țară și nici un Minister nu va putea avea destui oameni competenți, să exercite controlul cum se cere și cum ar trebui să fie.

În cazul acesta Ministerul își poate ușor ajuta, dacă angajază la acest control tot personalul din învățământ, dela cel din urmă dascăl până la profesoru universitar. Cred, că sunt încă mulți oameni de treabă între ei! Puțini între cei sgomotoși și cei ce se afișează. Nu cred că se va nimeri vre-unul, care să nu primească această sarcină onorifică. Orice control e și o școală, o școală a experienței, care e izvorul

adevărului. Și fiecare va îndeplini această sarcină cu bucurie.

Am umblat mult între învățători, îi cunosc bine. Sunt oameni de treabă, dacă sunt bine conduși. Nu sunt răi, își dau chiar sufletul și ei sunt mai aproape de popor.

Administrare bună și corectă, control drept și leal, iată ce pretindem dela descentralizare. Simplificarea contabilității de stat, recunoașterea drepturilor individuale și nu reprezentarea lor în trupe școlare cu state nestatornice, risipitoare și pătimășe. Fiecare individ are drept la munca sa, la câștigul său, pe care trebuie să-l primească la timp și nu după risipă de bani, de timp și de cheltuială de nervi.

Cluj, la 5 Dec. 1921.

Ioșif Popovici,
prof. univ.

POEME NOUI.

OMUL DIN LUNĂ

Eu am căzut din lună. Prea sunt palid, prea sunt înghețat. De bună seamă nu's de pe pământ! Nu simt nimic ce m'ar lega de el. Nici strălucirea aurului nu mă'mbată și nu m'atrag cu brațe calde patimile pământului acesta.

Am pornit fără să 'mi aleg cărarea și merg fără să mă gândesc la ce m'așteaptă. Sunt un drumeț ca tot ce-i viu sub soare.

Am ajuns în piață. Mulțimile aleargă fanatizate, își întretae drumul, se 'mbrâncesc. Cei tari trec cu puteri de curent electric peste cei slabi înainte...

— Incotro?

Par'că vânturi ar sufla din sute de direcții spre același punct, smulgând în drumurile lor frunzele copacilor, ierburile câmpiilor, spicele holdelor, toate miresmele și toate duhurile și aici, în piață, se întâlnesc, amestecând totul și vrând să treacă mai departe...

— Incotro?

Vălmășagul crește asurzitor, se 'ntinde cutropind; vânturile șueră din sute de direcții, un ciclon puternic încearcă să ridice spre stele praful lumii...

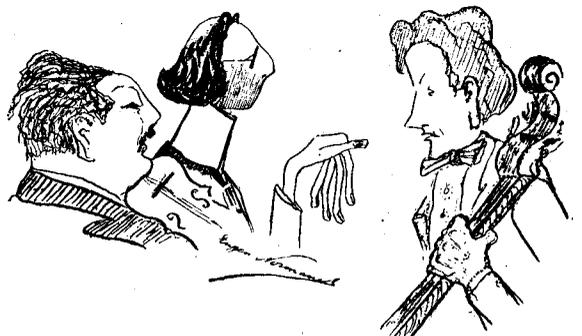
De ce?

La întrebarea mea răspunde cu hohote, cari dominează uraganul răsul mefistofelic al Vieții.

— De ce-am căzut din lună? Prea sunt palid!..

Vasile Al-George.

Primul concert de muzică de cameră:

Bobescu-Sibianu-de Angelis.

Leturghie de drum.

— *Schiță din vremea durerilor.* —

Erau șapte într-o cameră: patru copii în două paturi și unul în leagăn, iar colo către fundul camerei, ședea pe un scaun părintele Andronic, cu capul răzimat de dunga celui de-al treilea pat și dormia. În patul acesta preoteasa, o femeie ca de treizeci de ani, cu fața albă ca varul și cu ochii deschiși: ea era singură trează în casă. Aruncându-și privirile când la lumina ce ardea pe masă, când la bărbatul-său, când la celelalte două paturi și la leagăn, ofta din adâncul inimii și... zimbea:

— Dormiți, dormiți, dragii mei, că și eu o să adorm... încurând...

Părintele adormise abia de câteva minute, după trei zile și trei nopți de nedormire. În noaptea asta a veghiat singur lângă patul ei, ridicându-o mereu, ca să o mute de pe-o parte pe alta, așezându-i capul pe pernă și... cutremurându-se la fiecare geamăt greu ce ieșea din bietul ei piept, iar colo către miezul nopții, când i-se răriră gemetele, ațipi și el.

Când simțea că se pornesc din nou durerile, își apăsa pieptul cu amândouă mâinile, făcea opintiri mari ca să-și oprească geamătul, să nu trezească pe cei cari dorm.

— Dormiți, dormiți, dragii mei, că și eu o să adorm... încurând...

În sfârșit, o arsură puternică prin piept o sili să scoată un țipet ascuțit, iar pe părintele Andronic să sară de-adreptul în picioare.

— Iar te doare, Martă? — o întrebă punându-i mâna pe frunte.

Privindu-și liniștită bărbatul, îi răspunse abia într'un târziu, după ce și-a luat mâna de pe capul ei, silabizând fiecare vorbă:

— Nu mă mai doare nimic...

O servitoare îi aduce un pahar cu lapte.

— Nu mi-e foame, — făcu din nou zimbînd.

Voi... vreți să-mi dați mie de mâncare?

Se făcu o mișcare în leagăn..., apoi un geamăt de copil. Cu privirile ațintite înspre leagăn, Marta se svârcolia în pat, cercând să se ridice.

— Andronic, adu-mi pe Otilia la mine! — isbucni în sfârșit, căzându-i capul pe pernă.

Îi aduse copila și o ținu pe brațe, în dreptul ei. O privi zimbînd, apoi începu să se svârcolească din nou.

— Andronic, te rog să mă muți mai către părete!

Părintele se supuse, isbucnind în lacrimi.

— La ce plângi? — îi zise Marta. — Pune pe Otilia lângă mine, să mă mai joc cu ea odată, numai odată!

O puse. Mișcând din mâni și picioare, copila îngâna vorbe drăgălașe, neînțelese.

Aceasta a fost copila durerilor ei. Cu trei luni înainte de naștere, pe părintele Andronic îl duseră Ungurii în surghiun, la Șopron. O, cât s'a trudit în lipsa lui! Cum a muncit, ziua și noaptea! Bărbatul scria mereu: grijește Martă, că ai cinci copii, cruță-te! Dar... cum să se fi cruțat?

Abia de-o lună, îl lăsară pe părintele Andronic acasă. Își găsi nevasta bolnavă, pe pat.

— Ah! nește friguri trecătoare! — îi zicea cu fața

radioasă de bucurie, dar... a trebuit să întarce copila și de atunci, nu s'a mai ridicat.

Strângându-și copila la sîn, o săruta mereu, îngânând frânturi dintr'un cântec de leagăn. Apoi oboșită peste măsură, o sărută pe frunte, și... recăzu cu capul pe pernă:

— O, tu bucuria... durerilor mele.

Își închise ochii și dormi până la ziuă. Când s'a trezit, Otilia dormia liniștită, iar în jurul patului acum erau ceilalți patru. Îi privea tăcută, aruncând din vreme în vreme câte-o privire și către leagăn. Apoi făcu semn părintelui:

— Andronic, ai prescuri?

— Am, dragă!

— O leturghie încă, Andronic, o leturghie... de drum...

— Facem, dragă, facem! — îi răspunse părintele suspinând.

— Sărutându-și soția pe frunte, părintele Andronic se duse la biserică și începu leturghia. A fost o leturghie dureroasă, o citea în neștire, întorcându-și mereu capul înspre tinda femeilor. Atunci i-se umpleau ochii de lacrimi și printre stropii lacrimilor părea că vede silueta Martei, lângă icoana Precestei, c'o carte de rugăciuni în mână. Din când în când, părea că în glasul cantorului se amestecă și un glas subțire femeiesc, fredonând încet, din tinda femeilor:

— Doamne, îndură-te spre noi!

În vremea asta Marta, culcată pe spate, cu mâinile puse cruciș și cu privirile îndreptate spre cer, își mișca buzele, dar nimeni n'ar fi putut pricepe ce spune. Poate dacă și-ar fi lipit cineva urechea de buzele ei ar fi putut desluși câte-un duos:

— Doamne, îndură-te spre noi!

— Ție Doamne!

Când într'un târziu își desfăcu mâinile, copila ei cea mai mare, își lipi capul de pernă și o întrebă plângând:

— Cum te mai simțești, mamă?

— Bine, dragă, — șopti Marta, vino să te sărut... veniți toți, să vă sărut!

Își sărută copiii pe rând și servitoarea vroia să aducă și pe Otilia din leagăn.

— Las'o să doarmă, — îi zise încrețindu-și fruntea.

— E așa de dulce somnul, n'o trezi...

Părintele Andronic isprăvi slujba și... mai apropiindu-se odată de tetrapod, văzu pe icoană un strat subțire de praf.

— O, iconiță sfântă, cine să-ți mai ștergă praful?

Simți că se clătina biserica cu el și căzu lângă icoană, la pământ. Spre casă s'a dus răzimat de brațele paraclisierului și cantorului și pe măsură ce s'apropia, îi reveneau puterile.

Deschizând ușa, văzu în patul din fund doi ochi tulburi, cari îl așteptau. Se apropie de pat și ochii Martei se mai înseninară odată.

— Dumnezeu primească! — îi șopti încolăcindu-și mâinile pe după capul lui și ținându-l așa strâns câteva clipe. Apoi... își desfăcu mâinile și... mai răsuflă de câteva ori...

Septimiu Popa.

Parfumeria „D'Or”.

REVERIE.

Priveam în largul mării, și cum stam
Cu capul rezemat de stînca rețe,
Prin fața mea, pe val, părea că trece
Un pîlc de nimfe ce dansau. Visam.

Visam la tine rege, o Priam,
La Troia splendidă care petrece,
La fastul tău ce mințea noastră 'ntrece.
Și totuși, soarta ta n'o deplîngeam :

Da, ți-au răpit coroana și regatul,
Și ca în veci să ispășești păcatul
De-a fi domnit, la chinuri te-au constrîns,

Dar rana mea, tu nu mi-ai cunoscut'o
O rege blînd. Tot eu sunt mai de plîns:
O dragoste-am avut, și am pierdut'o.

G. Palladi.

MUNȚII.

Invițorate veacuri de foc le-au plămădit
Fiița-le 'mpietrită în mers răsvrătitor;
Seninul țării-albastre le 'ncremenii 'n granit
Șerpuitoarea lavă de lut clocotitor ...

Trufii arborescente, în erez de revoltă,
Prin rumene cratere creșteau gâlghitoare
De par'că se 'nnălța Voința destructoare
A vechilor Titani, înfurtunați spre boltă.

... Peste străvechea trudă tăcerea-i Doamnă azi;
Dar Viața tot trăește, căci din petroșii săni
Cresc — capete de sulii — înalți, măreții brazi
Și ei doresc azi slava părinților ... bătrâni.

Și-arareori prin vârfuri pleșuve — o vâlvoare
Amenință cu semnul revoltei viitoare ...

Vladimir Streinu.

GLORIA CUMPĂRATĂ

— Povestire de Zarin —

Trad. din rusește, de NINA DONOS.

(Continuare).

II.

Gdovschi era scriitor cu vocațiune. De câteva ori intrase în slujbe de Stat și particulare, dar le părăsi curând, neputându-se acomoda. O povestire apărută într'un ziar, i-a hotărît îndată cariera.

Învățat, cu o gândire ageră, cu dispoziții poetice, și pe de-asupra povestitor vioi, chiar din al doilea an și-a atras atenția publiciștilor și poezilor mai de seamă, cari l-au prețuit și i-au dat îndrumări.

Ca majoritatea poezilor din timpul din urmă, el își privea opera din punct de vedere material.

Trezindu-se a doua zi și văzând cecul de 3000 de ruble iscălit de Șugaev, răsese și zise că acesta e nebun.

Se distra gândindu-se la cele 2 scrisori. De ce să mă despart de Șugaev? Așa editor nu voiu găsi de grabă... iar gelozia mea?... și răsese răsunător.

Cum se vor mira toți!... La dracu!... Dar despre roman nici o vorbă nimănui.

Luă de pe masă manuscriptul și cele două scrisori și plecă vesel spre Voisco—Camschi Banc, iar de-acolo la Șugaev.

III.

Pentru Gdovschi, care niciodată n'a avut mai mult de patru-cinci sute de ruble, suma de 3000 era o avere întreagă. Chiar în acea zi se socoti cu proprietarul casei și-i cumpără una proprie, trecând în ea cu toate lucrurile lui simple. Incepu să o impodobască. De dimineața până seara alerga prin oraș cumpărând lucruri. În cele din urmă se aranjă frumos.

Fericirea vieții, însă, n'are nici un haz, dacă nu te poți lăuda în fața cuiva și dacă nu sunt oameni, cari s-o invidieze. Pentru aceasta Gdovschi se hotărî să facă în casa sa o mică petrecere. Trimise invitații la vr'o 6 prieteni și seara se simțea fericit văzându-le mirarea.

Unul dintre ei, Murzilov, se opri mirat în grag.

A, Petea — îl întâlni bucuros Gdovschi — ce bine ai făcut că ai venit întâi — și sărută pe Murzilov, care par'că încremenise la ceea ce vedea.

— Ce dracu? De unde toate acestea? — întrebă mirat Murzilov.

— Stai, dragă, nu te mira, tu n'ai văzut încă toate camerele.

În acest timp intrară alți prieteni, Ciulcov și Toporin, doi scriitori tineri, apoi un foiletonist, un critic teatral Pupchin și încă vr'o câțiva scriitori.

Toți întrebau mirați pe Gdovschi:

— Poate ai vândut romanul?

— Nu, răspunse el nepăsător, am primit o moștenire. Veniți să vă arăt bogăția mea.

Și purtându-și prietenii din cameră în cameră și văzându-le mirarea, par'că se înneca în fericire și mulțumire sufletească.

ÎNTUNEREC.

— Szép Ernő. —

*O, de mi-ați cunoaște-o clipă nopțile ce nu le dorm
Și pustiul ce coboară nevăzut ca o stafie,
Când sugrum lumina lampei
Și sunt singur eu pe lume și mansarda mi-e pustie.*

*Mai e cineva ca mine să ofteze sbuciumat,
Brațele să îi atârne grele ca de plumb, uscate
Și s'asculte 'n întunerec
Pașii grei a morții negre când la ușa casei bate.*

*Parc'aud un glas sinistru murmurând de-asupra mea
Tremur. Spaima mă învinge. Sufletul din mine'nghiață
Și mă'ntréb pe mine însumi:
Ce-ar fi Doamne, dacă altul n'ași putea dormi 'n viață?*

*Mă învâluie în aripi un miracol nesfârșit
Și m'apasă greu viața peste inima-mi bolnavă,
Tot e mort ce mă'nconjoară.
Cerule se imbaracă'n noapte și ard stele sus în slavă.*

*Dar copilăria-mi stinsă ca un vis întârziat
Imi șoptește și mă chiamă din adâncurile zării
Și coboară lângă patu-mi
Și mă 'nneacă cu parfumul ucigaș al întristării.*

Justin Ilieșlu.

Seara a trecut în zgomot și veselie mare. La masă toți au băut vin mult, vorbind tare. Atenția tuturor era concentrată asupra stăpânului casei și neprevăzutei sale fericiri. Fiecare voia să ciocnească cu paharul lui și să-i ureze fericire.

Gdovschi spunea mișcat:

Voiu înceta cu publicatul pe un timp oarecare, fiindcă mă apuc de un roman mare. Ca Tolstoi, în „Război și Pace” voiu descrie în el toată societatea omenească în cei din urmă 30 de ani. M'am gândit mult asupra lui. Cine va vrea să tipărească un roman în 30—50 de coale?

E prea mult!

— Minciuni — urlă Murzilov, care se cam îmbătase — pune cruce pe scrisul tău! Ești bogat și te vei lenevi... te știu eu bine!...

— De ce spui asta — îl opri Ciulcov, un om mic și negru ca un gândac — Timofei Arcadievič e o forță, Slavă Domnului — spuse el ridicând pumnul — talentul, frate, nu se sălbătăcește, el se va revârsa totdeauna! Să bem pentru romanul lui Gdovschi! Ura!...

— Dacă va rămâne credincios tradiției cinstitute și nu se va face un burghez leneș — începu Toporin...

— Nu te teme — sirigă Ciulcov — el nu se va schimba.

— Nu mă voi schimba — strigă și Gdovschi.

— Nu se schimbă! — întări încă odată Ciulcov.

— Timoșca, vino să te sărut — zise emoționat Murzilov și se duse să-l sărute...

Începuseră la utrenii, când mosafirii ieșeau grămadă din casa lui Gdovschi.

— E de mirare — zise gânditor Pupchin — înainte, el nici odată n'a vorbit despre moștenirea, ce a primit-o acum.

— E o familie nobilă — răspuse unul — are multe neamuri.

— Da! Se va îngrășa ca un porc și ne va uita pe noi, muncitorii cinștiți — zise trist Toporin.

— Nu se poate, el e om de talent, și pe astfel de oameni nu-i pot seduce banii. În sfârșit, se va arăta.

Murzilov mergea clătinându-se, cântând un cântec sălbatec și gesticulând.

Gdovschi rămase mulțumit de petrecere. „Acum va merge zvonul” gândi el, și a doua zi plecă la Șugaev.

Șugaev îl primi cu brațele deschise și cu mare bucurie îi spuse:

— Am dat romanul. Se va publica în „Jivoe Slovo”. Ce om de treabă e redactorul! Onorabil scriitor. Dta, îmi zise redactorul, ai talent! Ha-ha-ha...

Fața îi lumina de mulțumire, iar figura colosală i-se cutremura da ris.

— Îți mulțumesc, dragul meu — zicea, strângându-i mâna lui Gdovschi. — Șezi! Poate îmi vei fi adus ceva nou?

— Când puteam să scriu? Numai ieri m'am aranjat. Să vii la mine. Eri au fost prietenii mei.

Di I. Stănescu-Papa, dela Teatrul Național din Cluj.

Șugaev era vesel și zimbea la gândul că de grabă își va vedea numele pe roman.

— Nimeni nu va crede! Pe Dumnezeu meu! Am spus și la bursă și lui Ciugreev și lui Anohov... răd... nu cred. Nu-i nimica! Vor vedea ei! Ha-ha-ha.

Lui Gdovschi nu-i căzu bine această bucurie, și zise indiferent:

— Păi, eu am venit să hotărîm unde ne întâlnim și când.

— Nicăiri — răspuse simplu Șugaev — ai scris: aduci la mine, asta-i tot. Iar dacă vrei să-mi faci vizite — poftim! Voiu hotărî un jour-fixe.

— Bine — zise Gdovschi, și se grăbi spre casă.

Vestea că romanul a fost primit și laudat îi făcea plăcere și neplăcere în același timp. De-o parte se simțea mulțumit de aprecierile redactorului, și că Șugaev începuse să-l respecte, de altă parte îl rodea gândul, că romanul va fi iscălit de altul.

Se cufundă mai adânc în simțirile sale. El nu voia...

E făcut și gata...

— Va urma —

FALIMENTUL IUBIRII?

Acum doi ani se ținea în biserică „Notre Dame“ din Paris un requiem în amintirea scriitorilor și artiștilor francezi, morți pe câmpurile de luptă. În vestita „Notre Dame“, căreia i s'a așezat cea dintâi piatră în 1163! În „Notre Dame“, unde s'a început revizuirea procesului Ioanei d'Arc, unde s'a cununat Maria Stuart, unde s'a încoronat Napoleon I, unde s'a căsătorit Napoleon al III-lea. Fiecare pietricică par'că î-și are istoricul ei — și suflul Eternității și al Nimicniciei omenesți îl simțești cum te străbate, stând în naia bisericii acesteia.

Organele au început să cânte pe cele 5000 de fluieri și mai bine, iar lumea cea mai aleasă, deputații după deputații, s'a grăbit să-și plece genunchii și să se închine în fața memoriei celor duși. O, erau mulți, mulți și scumpi cei porniți pentru vecii-vecilor din mijlocul nostru, mulți și tineri, și chipeși, și plini de viață, plini de dragoste de muncă *productivă*!

Acum? în „Sorbonă“, într'ceeaș zi, la o serbare, la care au vorbit cei mai de seamă bărbați politici și literați ai Franței, glorificând pe aceiași scriitori, s'a cântat *moteta* din sec. al XVI-lea: „*Nos qui sumus in hoc mundo*“ (noi, cari ne aflăm în lumea aceasta) și — alta, tot de atunci — „*O, vos omnes*“ (o, voi toți oamenii): „*Eternité, terible mot*“ (eternitate, vorbă grozavă!) de organistul *Iohannes Sebastian Bach*.

Și lacrimi din isvorul lacrimilor unei mame îndurerate am văzut și eu, atunci, stând lângă o mamă în doliu, o mamă, ce și-a pierdut fiul. Mama aceasta par'că îmi întrupa „Durerea mamei“, a „mamei“, în general, și căutam să știricesc de pe față ei, de pe fruntea ei brăzdată, ce gânduri o frământă.

...O, fiul meu n'a vrut stricăciune, fiul meu n'a cerut nedreptate, fiul meu s'a încălzit de suflul sfânt al *iubirii*, fiindcă era pătruns că *iubirea este chiagul societății omenesți*. Cum disprețuia fiul meu distrugerea, cum căuta să refacă, să corecteze, să îndrume „*excelsior*“, spre o *colaborare nobilă*, spre o *emulație în cele bune*, lipsită de amărăciune, lipsită de patimă, toate manifestările sufletului omenesc... Și a murit, răpus de o granată, sau de o ghiulea, aruncată de gura flămândă a unei „*Bertha*“ *monstru*, — o am văzut și eu pustiirile „*Berthelor*“ acestora, a plecat, pentru ca golul lăsat de el să nu se poată umplea nici odată, oricât de mult ar curge lacrimile mele, ca printr'un vas al Danaidelor!...

Hohotea Iadul: Géniiul meu al distrugerii și-l'a nimic, fiindcă a fost *prea* bun! Par'că auzeam chimerele hidoase de pe coperișele dela „Notre Dame“ cum râd un răs de fiare sălbatică și cum își arată colții diformi. Și — și mai respingător decât acestea — par'că vedeam, ca pe timpul revoluțiunii celei „*mari*“ — să-i mai zicem „*mari*“? — franceze, când s'au proclamat „*drepturile omului*“ — cum dansează, aici, în fața altarului, femeia goală, publică sărbătorită de o mulțime de oameni cari și-au pierdut cumpăta. Și femeia *aceea* goală, pe care Maiestatea Sa Rațiunea o disprețuiește, căuta să-și bată joc de femeia îndoliată de lângă altar, care cerea: redă-mi copilul plin de iluzii! „*Iluzii*“?, ridea pângăritoarea de idealuri, „dar au fost iluziile romantice de dreptate, pe lumea asta?! După noi potopul!“

Și, ori cât de desmățat, oricât de desfrânat să

fi jucat satanica arătare, pângărind pristolul, fața mamei protesta, fața mamei spunea respicat: n'ai dreptate! numai iubirea poate să refacă pustiirile de acum, *numai iubirea are rațiunea de a fi pe lume!*

Femeia publică rânjea și striga: Eu nimicesc! Mama murmura, cu lacrimi în ochi; *Eu leg, leg să se vindece!* Desfrânata își bătea joc: „Am băgat tremuriciul, groaza în *milioanele de oameni!* Au murit milioane pe câmpurile de luptă! *Prea puțini!* Mama fremăta: „Nu țî-s destui? Ce ești tu? Ce ispită grozavă a omenirii?!“

Și din rosetele gigantice ale portalului cădeu raze de soare, trecute prin sticlele colorate ca smaragdul, ca rubinul, ca safirul, pe capul bătut de griji al mamei — țesându-i o aureolă, ce nu se poate fura de nici un fur — par'că era aureola Dreptății.

„Eternitate, vorbă grozavă!“ Organele fredonau același „*Leitmotiv*“, aducând ca și Bach, mângâiere tâmplilor în sbucium și spunând în limba lor: *grea* încercare v-a dat Zămislitorul!

„*Iubirea este alfa și omega! Asta-i înțelepciunea înțelepciunilor!*“

Și putea să-și tot joace cancanul femeia rovoluției, putea să-și tot ascută cuțitul ghilotinei. — „Place dela concorde“ nu era departe — mama îndurerată rostea în rugăciunea ei, gândindu-se la cel pierdut: „am să-mi dau osteneală să fiu bună — căci bună-tatea vindecă, bună-tatea nobilează, bună-tatea este religia adevăratului „om“...“

* * *

O, nește gânduri, foarte, foarte... demodate în zilele noastre! Nește simțeminte, cari sunt trase în noroi — nește principii de cari își bat joc mulți, ca nește măcelari răi și îmbătați!

Și... totuși! Mama franceză are dreptate! Chiagul *numai iubirea*, bună-tatea, poate fi — ori cât ar huli-o, oricât ar cerca să o degradeze oameni lipsiți de inimă!

„*Adio Europă*, regină a gândirii, călauza umanității“, striga un scriitor de seamă „*fraților în nenorocire*“, „*adio*“, dacă nu ascuți de durerea, din prilejul morții a milioane de frați!“

Era în „ziua morților“ din 1916 — atunci bănuia războiul numai pe la început!... —

„Amintirea celor morți trebuie să ne împiedece de a lăsa să se facă alte victime!“ strigă alt scriitor francez, în 1920.

Și altul tot francez, vizitează mormintele, asistă la desgroparea unora din cei omorâți și descrie astfel cele văzute și simțemintele sale:

„Sunt localități, pe cari vreau să le evoc, fiindcă tocmai am trăit pe acolo *ceasuri dureroase*. Sunt scene, cari se repetă zilnic și cari sunt atât de cumplite (de dureroase), încât inima se oprește de a mai bate, chiar numai la amintirea lor. Aproape de noi, în sectorul dela Senlis, au început să exhumeze din greu morții. În fiecare zi ne arată pământul biete cadavre, pe cari le-a păstrat de ani de zile, i-se scot cu mare greu cățușele crăpate și plesnite, în cari se discompun atâtea *trupuri tinere*. În aierul căduț de primăvară vin să „recunoască“ bărbați și femei pe acela, care le fusese drag, înainte de al fi făcut de nerecunoscut noaptea cea lungă a morții. Peste lințoliurile albe, înainte de a fi bătut la loc coperișul sicriului, se apleacă, se roagă și plâng ființe, îndoliate. Mai apoi ajung trupurile moarte în vagoane... mai târziu în furgoane... și acolo se petrec aceleași scene grozave, în fața sicriilor închise. Scriind aceste rânduri

ascult plânsetul prelung și dulce, sfâșietor, al unei biete bătrâne, în fața copilului ei și simțesc cum îmi apasă greu umerii aierul rece al sălii cu sicrie, văd mulțimea înțepenită, de biete trupuri, mutilate și întinse... Și, gândindu-mă la aceia, cari vorbesc și vorbesc într'una, înainte de a fi acționat, îmi zic: „Numai de n'ar vedea-o cei duși!“ (dep. Fribourg în „Les Annales“, 10 Apr. 1921.)

Cuvintele și simțimentele acestea să n'aibă rostul de a fi în zilele noastre? Durerea aceasta să nu zămislească o acțiune nobilă, o colaborare spre binele comun? Țipetul acesta de durere și îndemnul deputatului francez: *lucrați!* să nu aibă ecou în ini-

Fot. Joanovics.

Dna Elena Roman, dela Opera din București.

mele mamelor, taților, alegătorilor, deputaților, fie ei „politicieni“ sau „oameni politici“? Este acesta un simțământ vrednic de disprețuit, vrednic de luat în bătaie de joc?

Nos qui sumus in hoc mundo — să decretăm, cu voia, sacrileg: falimentul iubirii?

O, fiecare „politicastru“, care încearcă să încurce ițele și încă grozav în zilele noastre fiecare „jurnalist“, vânător de glorie ieftină, de gloria de a face „senzație“ — ar trebui să primească pe masa de scris, ca dar, o copie a mormanului de scăfârlii ome-nești din „Răsboiul“ lui Vereștaghin și să i-se arate: „Iată la ce munți aspiri tu cu peana ta și cu vorba ta lipsită de zăgazuri!“

Dacă „politicastrii“ și „jurnaliștii“ de pănura aceasta ar ajunge la apogeu... o, atunci aud par'că de pe acum alte milioane de mame plângând și văd hohotind pe femeia publică, ținând în mână o tablă, nu cu inscripția: „Excelsior“ ci „Inferior!“

Ilie Marin.

CARTEA NEAMULUI.

(Fragment.)

....Și-a vorovit atunci Voevodul:
Cinstiți boeri și voi, întreg norodul,
Aflați că păgâneasca vrășmășie
Amenință străbuna-ne moșie.
Dar Io, ales prin voia dumneavoastră
Să țin în mână flamura albastră
Și Domn să fiu pe-aceste vechi meleaguri,
Spun: nu ne închinăm la alte steaguri
Și moștenirea sfânta a credinței
Nu o plecăm sub jugul biruinței.
Am prins atunci iscoadele cuvântul
Spunând că s'a nnegrit de oști pământul
Că au vrășmașii puști și lănci și săbii
Și hrană ce-i adusă pe corăbii;
Că'n urma lor e numai jaf și pară
Și jalea se întinde peste țară.
Atuncca un bătrân uitat de vreme
A trăgănat: Acela ce se teme
Că suntem slabi și-i mare-acum potopul,
Nu știe tot ce poate face stropul.
Și, bieți săraci și fără multe scule,
De-s sufletele tari, avem destule.
Din nou a vorovit iar Voevodul:
Am mai slujit vrășmașilor prohodul
Și vrerea mea-i să sune glas de buciom
Ce răscolește-al sufletelor zbucium
Și focurile multe'n vâlvătae
Să cheme toată țara la bătae...
S'au dus apoi, norodul și boerii,
Să-i îplinească toate ale vrerii;
Iar el a scris crăiei aspră slovă,
Cu gândul la iubita lui Moldovă
Și'n ochi-i mari, aprinși peste măsură,
Sclipeau năprasnic suflete de ură.
Și s'a pornit în calmul înserării,
Din buciome, strigările chemării
Și focurile-aprinse'n toată zarea
Vesteau până'n adânc de munți, chemarea.
Și n'a mai stat nici un boer la gânduri,
Cum nu stătuse'n repetate rânduri;
Ci, și-a desprins din cui străvechea pală.
Purtată cu credință și cu fală,
Și-a scos din grajduri calul de ispravă,
Să-l ducă la izbândă și la slavă,
Căci singurul lui dor era să fie
Indemn de strămoșească vitejie.
Iar cei născuți alături cu plugul,
Cu brazda răsturnată și cu jugul
Și-apoi crescuți în luptă și primejde,
Făcut-au semnul crucei cu nădejde
Și-au luat toporul, sulita, sau coasa
Lăsând femeii grijile și casa,
Pornind, așa precum spunea izodul:
Îi chiamă iar, la luptă, Voevodul.

A Farmă.

Știință - Artă.

Reproducerea obiectelor de artă și muzeele de reproducere.

(Continuare).

De: Prof. Dr. Coriolan Petran
Inspector general al muzeelor din Transilvania.

Tehnica reproducerilor este diferită. Xylogravurile se lucrează pe tablă de lemn de cimșir (odinioară de nuc și păr) acoperit cu un strat de cretă, pe care se execută primaară desenul. Cu un cuțit sau cu alt instrument ascuțit se taie suprafețele ce se găsesc între liniile desenului până ce nu rămâne decât relieful lui. Relieful desenului se unge cu cerneală de tipar și se multiplică la presă sau direct, sau numai clișeele originalului câștigate pe cale galvanoplastică. Azi desenul adeseori se fixează, pe plăci pe cale fotografică, în general în timpul nostru se lucrează mai puțin în xylogravură, existând alte mijloace de a reproduce, mai ieftine și mai rezezi.

Gravura în aramă se practică prin gravarea desenului pe o placă de aramă de 1½—3 mm. cu ajutorul unei dalte de oțel. Este deci contrarul xylogravurei, unde desenul este scos în relief, pe când aici desenul se sapă în placă. Prin cerneală de tipar se unge se curăță apoi așa, ca cerneala să rămână numai în desenul gravat, care va fi reprodus prin presă. Gravura aquaforte se deosebește de gravura în aramă prin aceea, că placa de aramă este acoperită cu un strat de ceară, asfalt, rășină, mastix și cerneală de tipar. Artistul desenează cu diferite instrumente ascuțite șgâriind suprafața plăcii până ce ajunge la aramă. După terminarea desenului placa va fi muiată în apă tare (aquaforte), care prin compoziția ei chimică gravează desenul în aramă. Toate aceste desene gravate prezintă icoana oblică a originalului (vederea din oglindă). Pentru ca să poată fi reprodusă icoana reală a originalului, artistul gravor trebuie să graveze vederea oblică a originalului în placă, lucrând cu ajutorul oglinzii ori a hârtiei de calchiat.

Tehnica Mezzotinto servește în primul rând pentru a reda umbrele reproducerii. Artistul grafic formează intenționat cu instrumentul său asperități pe suprafața plăcii, așa ca aceasta, vâpsită cu cerneală, să dea un tipar negru curat. Părțile cari trebuie să fie luminate (albe) în desen, vor fi rase. Acolo unde s'au lăsat asperități vor apărea în tipar umbre întunecate. Tehnica aquatinta seamănă cu cea mezzotinto, deosebirea constă numai în aceea, că asperitățile se produc nu printr'un instrument, ci prin un strat de ceară pulverizată, fixată pe placă.

Litografia se bazează pe legea, că părțile umede nu prind unsoarea, iar cele unse nu prind apa. Desenul se execută pe plăci de piatră cu creion litografic ori cu cerneală litografică și va fi fixat cu acid nitric și gumiarabicum. Vâpsind placa cu cerneală de tipar, ea nu se va lipi de cât numai de desen, prin urmare la tipar va reda numai desenul plăcii. Prin descoperirea agrafiei pietrele sunt înlocuite prin aluminiu.

AȘI VREA S'ASCULT...

Ași vrea s'ascult povestea
Tăcutelor fecioare,
Când seara se adună
Și merg surîzătoare,
Cu toate împreună
De vale, ... spre izvoare.

Un cânt duios se'ncheagă
Din șoapte și suspine,
Și murmur de izvoare
În nopțile senine,
Când luna zâmbitoare
Se'nalță pe coline.

Ași vrea s'ascult povestea
Tăcutelor fecioare,
Când la cules de fragi
Se fugăresc ușoare,
Și-aleargă printre fagi
Cu părul nins de floare.

O vraje e pădurea
Cu muzică divină,
Când risuri de cristal
Cu foșnet se îmbină,
Și sunet de caval
În depărtări suspină.

Ași vrea s'ascult povestea
Tăcutelor fecioare,
În taină, când se-adună,
Târziu, la șezătoare,
Și se pornesc să-și spună
Ce simte fiecare.

O muzică'n surdină,
Cu armonii feline,
Cu murmur de izvoară,
Cu plâns și râsuri line
Se deapănă ușoară
În aste nopți divine...

M. G. Samarineanu.

Tiparul colorat se capată prin vâpsirea plăcilor. Până la inventarea tiparului în trei culori, pentru fiecare culoare a originalului se vâpsea câte-o placă separată, cari apoi se tipăreau succesiv. Tiparul în trei culori întrebunțează trei plăci de piatră, eventual și mai multe. Mijloacele reproducerii în culori, din ziua de astăzi au ca bază fotografia.

Pecând tehnica reproducerii operiilor picturii încă nu și-a ajuns pe deplin scopul propus, operele sculpturale se pot mai ușor și mai fidel reproduce. Cuvântul „mulaj” însemnează mai întâi operațiunea prin care se ia de pe o sculptură un tipar în ghips, ce se poate apoi reproduce, însemnează apoi și reproducerea însăși în ghips. Facerea mulajelor este

străveche și după modelul viu se atribue școalei lui Lysippos. În epoca renașterii Cellini ne relatează pe larg despre tehnica mulajelor. Ele se capătă în modul următor: modelul original va fi uns cu ulei ori săpun apoi vărsat cu ghips umed așa ca să acopere modelul. După ce peste vre-o zece minute s'a uscat se ia cu grijă jos, de obicei în două ori mai multe bucăți, cari împreună formează negativul modelului. Acest negativ va fi uns cu ulei apoi toate părțile vor fi compuse laolaltă și legate cu sfoară. Printr'o deschizătură se varsă apoi masa de ghips înlăuntru, care va da pozitivul originalului. De obicei nu se umple tot negativul cu ghips, ci numai cu o anumită cantitate așa ca interiorul pozitivului să rămână gol. Aceasta se ajunge prin aceia, că negativul în momentul când se toarnă în el ghipsul, va fi mișcat în toate părțile. Prin această se face economie de material și se scade din greutatea reproducerii, care mai ales la statuile mari are o greutate prea mare. După ce s'a uscat masa de ghips turnată, negativul va fi îndepărtat în bucățele. Micile greșeli inevitabile dispar prin retușare. Mulajele pot fi vâpsite, colorate și bronzate, pentru a semăna mai mult originalului. Prin întrebuițarea stearinei ori parafinei mulajul câștigă o culoare mai suportabilă gălbinie, pe de altă parte devine și mai durabil.

Ideia de a înființa muzee de mulaje nu este nouă. Primul muzeu de mulaje despre care avem cunoștință este acela a lui Hadrian. În secolul trecut s'au făcut pașii decisivi. Încă la 1828 Bunsen propune regelui Prusiei înființarea unui muzeu de mulaje și deseneuri ale operelor antice. Ideia lui însă nu fu acceptată. În Franța pe la 1832 începe Muzeul din Versailles colecționarea ghipsurilor. Peste doi ani Thiers înființează un muzeu de mulaje pe lângă școala de belearte și îl aranjează după principii estetice. Primele colecții de mulaje în Germania la început erau așezate în edificiul Academiei, apoi la Muzeul Vechiu, până ce la 1834—47 se clădește Muzeul nou, care s'a dovedit ca prea pompos pentru a colecție de mulaje. La 1848 muncitorii în ghips din Paris au înaintat guvernului francez un memoriu, prin care cer înființarea unui atelier pentru fondarea unui mare muzeu de mulaje istorice în Paris. Planul acesta numai mai târziu a fost realizat. La 1857 în Sydenham (Anglia) se înființează o colecție mai mare de mulaje, aranjate după principii estetice. Principiul istoric învinge prin Viollet-le-Duc, care la 1879 cere dela Ministrul Instrucției fondarea unui muzeu de mulaje istoric comparativ în localul Trocadero, care rămăsese gol după expoziția universală. Ideia a fost acceptată, iar muzeul deschis la 1882. În Trocadero și-a ținut Courajod cursurile de istoria artelor. Munca începută de Viollet-le-Duc fu continuată cu zel formând un mare muzeu de reproducere „Musée de sculpture comparée du Trocadero” Muzeul are ateliere, local de vânzare, magazii și o colecție de vreo 50.000 fotografii.

— Va urma. —

Doamnele noastre să sprijinească industria românească. Ce se poate dela români, nimic dela străini. Cereți și vă ve-ți convinge, că salonul de modă

„VENUS“

CLUJ, STRADA MEMORANDULUI No. 13.
esecută prompt și convenabil orice gen de croiuri pentru dame.

GRAFOMANIA.

— O stare psihologică bolnăvicioasă. —

S'au ocupat mulți autori de această stare bolnăvicioasă cu drept cuvânt, care este mania de-a scri, grafomania cum o numesc psihologii.

Dl. Ossip-Lourié, autorul cunoscut al unei lucrări despre *Verbomania*, o altă stare bolnăvicioasă care constă din mania de-a vorbi mult, ceea ce nu-i prea rău, dar fără rost și fără fond, numai pentru plăcerea de-a ține în continuă funcțiune organul aflat în interiorul gurii, se ocupă într'o lucrare apărută de curând în a II-a ediție, despre Grafomanie.

Grafomania este o continuare agravată a trebuinței bolnăvicioase de-a vorbi, formulând fraze goale, idei fără forme. Grafomania este mania de-a scrie fără nici un fond, răpind pentru aceasta din mijloacele de progres ale societății. Nu trebuiesc considerați în rândul grafomanilor, romancierii sau poligrafii cari acumulează cărți inutile pentru că moda le asigură desfacerea; pseudosavanții cari risipesc hârtia imprimată pentru că ei găsesc un mijloc de-a ajunge la situații sociale la cari valoarea lor intelectuală nu este suficientă ca să-i poată urca etc. Toți acești scriitorii pot fi fără morală sau imorali: nu sunt anormali în orice caz. Adevăratul grafoman, maniacul este acela care scrie fără alt scop decât să-și facă cunoscută o *gândire care nu traduce un fapt pozitiv, n'aduce nici o idee, nu materializează nici o imagine sau formă artistică personală.*

El scrie numai pentru a-și satisface impulsivitatea provocată prin insuficiența sa intelectuală. Tot ce poate face organizația socială este să stărpească cauzele cari favorizează dezvoltarea acestei manii.

Dl. Ossip-Lousié, propune numeroase reforme dintre cari cele mai ușor de adaptat ar fi cele privind modificarea regulamentelor școlare.

El cere, deopildă, că din școală să se obișnuiască copilul să echilibreze ceea ce învață din cărți cu ceea ce învață el singur din viața reală. Cărțile școlare fac în general prea mult loc simplelor generalizări pedagogice; se dă copilului scheme ca reprezentând întreaga realitate. De aici în spiritul său pe măsură ce se dezvoltă, această îngrămădire de utopii și sisteme cari înăbușesc progresul pretinzând că-i dau viață. Adăugând la această cultură de idei generale și subiective, preciziunea educatoare a lucrului manual, nu s'ar putea realiza uniunea dintre gânditor și lucrător, care uniune este generatoarea adevăratului progres?...

Sunt pagini de observațiuni ingenioase pentru lupta contra grafomaniei și a valului crescând de cărți inutile și pretențioase.

În ceea ce privește fondul psihologic al grafomanilor autorul nu însistă aproape de loc. Atinge în treacăt abia chestiunea vanității grafomanilor asupra căreia desigur va scrie un studiu nou tratând întreg fondul psihologic.

Dacă ar putea citi „babylonul“ operilor mai mult sau mai puțin pretențioase apărute în ultimul timp la noi, ce mai studii de grafomanie ar putea da la iveală dl. Lourié. În interesul acestor studii psihologice o traducere a lor se impune în toate limbile europene.

Isclub.

OPERA.

Bohema.

De Giacomo Puccini.

„Bohema“ lui Puccini este prima operă, care caracterizează școala neo-italiană alături de „Cavaleria“ lui Mascagni și „Pagliaccio“ lui Verdi.

Reprezentarea Bohemei la Turino în 1897 are un succes răsunător mai ales că romanul lui Henry Murger „La vie de bohème“ din care Illica și Gioacchino Rossini au scos textul libretului, cunoscuse deasemenea un mare succes de librărie. Murger a zugrăvit în romanul său apărut la 1851, viața de mansardă a Parisului cu atâta putere de analiză încât și astăzi citindu-l ai impresia că eroii săi trăesc încă.

Minunata și melodioasa muzică cu care Puccini a brodat libretul fac ca „Bohema“ să rămână pe veci una din cele mai frumoase producțiuni ale muzicii italiene.

Opera națională din Cluj nici nu putea face o mai bună alegere când a reprezentat-o ca a doua premieră din această stagiune.

Montarea Bohemei la Cluj este o adevărată feerie, (mai ales tabloul III-lea) și aceasta datorită numai muncii neobosite ce depune de Constantin Pavel idealul director de scenă.

Laudele noastre ar fi o înșirare banală pe lângă simpatia cu care a fost ovaționat la rampă de public.

Clujul artistic poate fi mândru că are un om de gust ca dl C. Pavel.

Cântăreții și-au făcut mai mult decât datoria.

Di Traian Grozăvescu (Rudolf poetul) ne-a înțărît și mai mult în convingerea ce-o avem că despre d-sa în scurt timp vom auzi vorbindu-se ca despre un mare cântăreț.

Frumoasele progrese vocale și scenice fac ca d-sa să se impună ca un admirabil element.

Alături de d-sa dl Nicu Apostolescu (Marcel pictorul) dovedește aceleași frumoase promisiuni.

Dra Anastăsia Dicescu a fost impresionantă în rolul lui Mimi.

O neașteptat de plăcută surprisă *dna Ștefania Sudețeanu* (Mussette) pe care o așteptăm cât mai curând și în alte roluri și pentru care regretăm numai că nu am avut norocul s'o avem la opera din Cluj chiar dela începutul stagiunii. Menționăm încă pe *dnii Balogh* (Collin) și *Sterian Mandy* (Misonneaux).

Fot. Sfinx.

Dna Graeziella Galus, prima balerină a Operei naționale din Cluj.

Orchestra sub conducerea distinsului muzicant, maestrul Rudolf Schüller a realizat din belșug întreaga comoară ce ascunde fraza muzicală a lui Puccini, marcând inteligent „leit-motivul“ Bohemei.

În general se poate zice că reprezentarea Bohemei la Cluj a fost un adevărat eveniment artistic și frumosul succes o va menține multă vreme pe afiș.

I. N. Radu.

Dacă voiți să aveți față curată, proaspătă, încercați odată

Crema Ambra peste zi

Crema-gold Ambra

(noaptea).

Depozit principal:

Drogeria EMKE

Cluj.

În provincie se espedează prin post. ::

Bombonărie Cluj, Piața Unirii 3.

Marșul nupțial.

De Henry Bataille.

Ultima premieră a teatrului național, reprezentată într'un interval tot așa de scurt ca și celelalte dovedește odată mai mult, că la această instituție care înainte de-a fi culturală este artistică — se muncește cu inimă și cu spor.

Și cinstea e cu atât mai mare pentru direcțiune și artiști, cu cât fiecare reprezentație însemnează un pas înainte, un nou succes în lupta culturală ce-o ducem pe plaiurile Ardealului, căci nu putem ascunde că această luptă am început-o din chiar momentul armistițiului celeilalte lupte; în care cădeau oameni în loc de suflete cum se sacrifică în această din urmă luptă.

Fot. Sfinx.

Di Iosif Ligeti, maistru de balet
al Operei Naționale din Cluj.

Bataille e un autor care impresionează nespuse de mult auditorul, cu toată convenționalitatea de care abundă. Piesele lui te fac să gândești mult timp încă după reprezentație.

Artistul și el se simte mulțumit pentru că se poate mișca liber în cadrul piesii, poate să-i dea un aer de originalitate.

Dna Olimpia Bârsan, destul de cunoscută și simpatizată de public, pentru ca laudele noastre să fie de prisos, a desvăluit până 'n cele mai mici amănunte intențiunea ce-a avut-o autorul creiând pe Grace de Piessance.

Dna Bârsan nu a jucat, a trăit rolul.

Tot asemenea dl Neamțu-Ottonel în Claude Morillot. Silueta tânărului pianist a fost delicios conturată. Dna Ignătescu-Dobrescu iubitoare și demnă în rolul dnei Lechattelier. Dl. Const. Toneanu (Roger Lechattenier) a dat impresia unor grații prea studiate.

Amintim vesela apariție a dlui Mișu Ștefănescu. Decorurile și costumele fetelor (act. III.) foarte îngrijite.

Insemnări.

Psihologia masselor.

Trec în revistă 30 de indivizi, toți creaturile României-Mari. Prieteni de alaltăieri dar schimbați printr'o metamorfoză artificială în așa măsură, că nu-i mai cunoști. Fiecare exprimă în gestul ce-l face, o gravitate, o ponderozitate categorică, care determină astăzi soarta mulțimii.

Vorbind de starea noastră, fiecare ne spune cuvinte *sentențiale*; atâta cumințenie evaporază din convorbirile cu pretinii de alaltăieri, încât rămâi încântat de superioritatea dovedită, la neamul nostru oropsit.

Rămân uimit și tresar — vrând nevrând — când î-mi aud prietenii de ieri făcând critica vieții noastre publice.

Pe unul nu-l satisface felul cum merg afacerile la polițe, altul arată așa de plauzibil defectele dela contabilitatea resortului X, al treilea vrea să reformeze posta și telegraful etc.

Treizeci de specialiști ai vieții publice constată în termeni științifici și în mod argumentat faptul, că afacerile țării stau prost.

Unde vezi atâta putere și capacitate de critică, acolo trebuie să se afle și *cumințenia* de a îndrepta lucrurile, — așa e firesc. Imi dau seama bine, dar totuși nu-mi iasă la socoteală.

Cum se poate ca prietenii mei: consilieri, și fi cu trei ori cu șase stele de aur pe umăr, secretari generali, inspectori, directori regionali și generali, miniștri și deputați,... toți la un loc să facă critica atât de pesimistică a vieții publice?!

E firesc oare ca acești oameni să mă despoaie pe mine de puțința de a critica, — pe mine care nu pot îndrepta lucrurile?!

Pe cine critică prietenii mei, când fiecare are atâta competență de a-și valida: concepțiile și știința din care izvorește critica, care provoacă în noi desperare?

Trec din nou în revistă pe cei 30 de prieteni și mă transpun înainte cu 5—6 ani în societatea lor, care se improviza odată într'un an, la adunarea Astei, ori la o zi de târg.

Li aflu pe toți în posturile lor, modeste, pe cari le făceau mari prin cumințenia și hărnicia lor.

Nici unul nu mai este azi la specialitatea, la care era ieri. Inspectorul inspectează pe altul, care alaltăieri, în a nu se afla în postul, unde-l găsim astăzi.

Puțini au rămas acolo, unde ar putea mai bine umplea și satisface trebuințele țării.

E lucru interesant, că toate postrile mari sunt archipline, iar cele mici publică concursuri prin ziare, fiindcă au rămas vacante.

Cât de puțini sunt aceia, cari au rămas la posturile lor și n-au pretins ca România-Mare, să-i facă *giganți*. Și sunt peia mulți factorii vieții publice, cari au angajat posturi numai fiindcă au intrat în posesiunea unui titlu, care sună frumos!

Aceasta stare a lucrurilor este rezultanta unor necesități de înjghebare a României-Mari; cei mai mulți cred că nu se putea altcum. Să presupunem, că au dreptate, dar atunci trebuie să recunoaștem și aceea, că trei ani au fost suficienți ca cei selecționați, bine sau rău, să se și specializeze în posturile, pe cari le-au angajat. Astăzi n'ar fi just să mai vorbești de fostul notar dela sate, ci de oficiantul șef, pe care nu-l poți înlocui.

Dacă lucrul al fi așa, factorii de conducere nu ar avea a se plânge de anarhia masselor, cari nu se pot împăca cu cuitul incopetinței, și asemenea ar trebui să știe, că ei n'au dreptul să critice stările actuale, pentru cari ei singuri sunt răspunzători. *Argus.*

Un nou roman alui Chesterton.

Chesterton, unul dintre cei mai mari scriitori englezi, stilistul rafinat (rivalul lui A. France), fantezistul îndrăzneț a scris un nou roman, dacă se poate numi astfel ultima sa carte: „Sfera și crucea”. Chesterton e un catolic convins, care e în stare să discute și teoretic problema deistă, dar și să o plasticizeze într'o formă concretă.

În această carte el a materializat argumentele pro și contra existenței lui Dumnezeu în două personaje vii; și în conflictul acestor doi eroi, putem urmări cum se desfășoară lupta de principii abstracte, fără să avem totuși impresia, că asistăm la o ciocnire de idei filosofice. Turnbull neagă existența lui Dumnezeu, dar o face cu atâta tărie și dă atâta importanță acestei neexistențe, încât sfârșește prin a crede el însuși contrarul. El nu face decât să dea ideii de Dumnezeu o formă diferită de cea pe care o acceptă credinciosul Mac Jon, dar în fond e și el un temperament religios. Dușmanul lor comun e însă societatea care îi consideră două spirite perturbatoare a ordinii și îi închide într'un asil de alienați.

Sub această fantezie apare simbolul profund al duelului dintre luptătorul materialist al „sferei” și cel idealist al „crucei”. Magia stilului, originalitatea psihologiei, invențiunea scăpărătoare, fac acest volum unul din cele mai expresive a talentului lui G. K. Chesterton, care este unul din cei mai mari scriitori europeni de astăzi.

„Patru Decembrie” de Merejkowsky.

Dmitri Merejkowsky, scriitor rus refugiat, autorul trilogiei istorice:

„Moartea Zeilor”, „Invierea Zeilor” și „Antechrist”, a scos la Paris o nouă carte: „Patru decembrie”. Sub formă de roman ne prezintă un tablou al Rusiei din ultimul timp al regimului imperial. În ea se perindează svârcolirile unui popor subjugat de forța cnutului și de teroarea tragicelor arestări și condamnări la moarte, sau exil.

Dostoiewsky nou.

Ciudad, luna aceasta a adus la lumină atâtea opuri postume de scriitori iluștri, câte nu s'au descoperit până acum în intervale însutit mai lungi. Un roman de Flaubert, altul de Maupassan — amândouă descoperite în ultimele două săptămâni. Și-acum Dostoiewsky...

Ilustrul romancier al suferințelor Rusiei, al lui Roscolnicow, și alte atâtea, a lăsat în urmă o corespondență bogată, memorii, schițe, îndreptări la vechile-i lucrări, adaosuri — toate necunoscute, rămase

închise într'o cutioară pe care a despuiat-o acum ministrul instrucției sovietice cu ocazia serbărilor lui Dostoiewsky la Moscova. Corespondența aceasta, memoriile, adaosurile și îndreptările aceste vor contribui fără îndoială la cunoașterea mai termeinică a prozatorului care a lăsat după sine o atât de bogată activitate, plină de atâta dragoste de lume. Ele se găsesc acum spre cercetare la comisia specială, care le va da apoi la lumină.

Iarăși un succes unguresc.

După atâtea succese secerate pe toate terenurile și cu deosebire pe cel politic, țara vecină s'a apucat dela o vreme să-și afirme aceste biruințe și pe tărâmul cultural, prin export de literatură, dramatică, prozaică, poetică, în afară de exportul gazetăresc, cu care-și sprijinesc diplomația. Deunăzi ni-a căzut în mână un nou volum cu traduceri din ungurește: poeziile lui Ady, transplantate tot de un ungur, pe nemțește. Iar acum un ziar parisian ne anunță apariția volumului „Echos francais de la lire hongrois”, traduceri din clasicii și modernii unguri, de P. V. Lebourg.

Ungaria se poate iară fâli. E o biruință pentru ea tot atât de mare, cât una europeană de a contelui Apponyi.

Maurice Rostand,

cunoscut ca unul dintre cei mai buni romaneieri francezi moderni, apare de data aceasta cu o piesă de teatru, care îl pune într'un loc de frunte printre dramaturgi. „La Gloire” — piesa care se joacă acum la teatrul „Sarah Bernard” cu un atât de mare succes, — este un omagiu adus tatălui său și e tot odată tragedia propriului său suflet expusă cu o sinceritate mișcătoare. Ideia piesei e aceasta: fiul unui om mare (pictor renumit) dorește și pentru sine o fărâmă de glorie, căci se simte și el un geniu, „în sufletul lui e un zeu care îl mistue”, dar areo'a părintelui e așa de strălucitoare în cât el rămâne mereu în umbră.

Clarence Wisburn invocă „Gloria” — tabloul celebru — al tatălui său, figura se animează și îi promite să se dea lui. — La Londra, în mijlocul plăcerilor el nu uită de promisiunea miraculoasă. Lucrează stăruitor și produce în secret capodopere pe cari însă nu le arată nimănui. Totuși, într'un moment de exaltare, destăinuiește cu un gest larg tatălui său secretul; înfriguat îi descrie tablourile pe cari doar imaginiștia sa le vede, căci pânzele sunt goale.

În fața tăcerii pline de uimire a acestuia, simte o năruire lăuntrică și se prăbușește. În timpul boalei sale bătrânul Wisburn însufetește pânzele prin geniul său și lasă ca ele să fie semnate cu numele lui Clarence, care devine astfel celebru și acoperit de onoruri. Totuși tânărul se îndoiește, și la urmă află totul. Aceasta îl înfrânge însă și... moare, dar Gloria îi aparține, ea și-a ținut promisiunea.

Subiectul larg, cu totul nou e tratat cu măiestrie și într'o formă poetică, care nu lasă să ne îndoim, că soarta lui Clarence va fi și soarta autorului. Maurice Rostand își va câștiga gloria prin forța propriului său geniu și va spori cu câteva opere, literatura franceză pe care Edmond Rostand a ilustrat-o într'un mod așa de strălucit.

Pu-țu-rea-nu!? — Pfui!

Cu adevărat, numai la noi românii se putea petrece și această batjocură națională. Numai la noi,

nația discursurilor de auto-glorificare, de patriotism manifestat prin colecte de pe spatele contribuabilului stors până la măduvă, prin „ceaiuri” și alte feluri de serate de binefacere.

Ceeace s'a întâmplat acum la noi rămâne pentru cultura noastră o pată neștearsă de zece ape ca Dâmbovița. Fiindcă, judecând numai individual, e o crimă să nu dai cuiva posibilitatea să se manifeste. Și cu atât mai mare crima, când nu dai voce „nației” să se manifeste prin oamenii meniți de zodie să o manifesteze.

E cazul drului Puțoreanu! Al doctorului, care în loc să se apuce să facă speculă de valută, de permise, de alte contravenții botezate astăzi cu atâtea nume, — speculă de pe urma căreia să se vadă astăzi cu burta și cu punga umflată, s'a pus bietul de el, să muncească ani, ani întregi, peste 14 ani, pentruca să poată mântui omenirea de năpasta tuberculozei, a boalei care bogă cu vremea 80 la sută din oameni în pământ. Acest doctor, despre descoperirea căruia am mai vorbit, n'a fost de nimeni părținit. Doctorii, a căror muncă în folosul omenirii și al națiunii se rezumă de obicei la consultarea bății inimei și la plata incasată, s'au năpustit asupra lui ca lupii. Să fie cineva mai om de cât ei? Să descopere un român leacul, care să tămăduiască omenimea? Dar cel puțin de era străin, ungur, neamț, rus, bulgar, fie orice, dar român!?

Și s'au năpustit prin ziare să distrugă pe românul care a cutezat să tradeze crasa impotență națională. Iar când deputații și senatorii, care n'au doctorate în medicină dar au suflet, au cerut guvernului să sprijinească, să ajute drului Puțoreanu (ce mai nume! pfui!) să-și desvolte și perfecționeze descoperirea, un domn medic, care mai e și parlamentar, l-a făcut pe drul dela Olănești ucigaș (rogu-te) de oameni și a cerut ziarelor să tacă, să nu mai scrie despre descoperirea aceasta blăstămată.

Ar fi să scriem multe. Papini întregi să umplem cu această invidie de cea mai național-românească speță. Dar ne oprim. Ne vine în minte, că drul Puțoreanu, tot nu va dispărea după glob oricât l-ar ataca. Are oferte destule, străinătatea i-a și deschis porțile. Dar mai e ceva. Insuși drul dela Olănești a spus-o, în deplina conștiință a putinței sale, că descoperirea serului anti-tuberculos va fi al doilea grâu al României. Dlor doctori, și mai ales domnilor deputați doctori. Țineți seama cel puțin de aceasta. Grăul acesta românesc al doilea vă va imbogăți întâi de toate pe Dvoastră. De ce totdeauna la urmă mintea românului cea de pe urmă?

Cosânzeana. — Ghimpele.

Spre bucurirea noastră a tuturor românilor acestor plaiuri cu puțină carte românească, va reapărea încurând revista „Cosânzeana”, prețuita revistă ce apărea pe vremuri la Orăștie. Cosânzeana va vedea din nou lumina sub conducerea vechiului ei director Sebastian Bornemisa, o garanție neîndoie'nică a bunului succes ce-l va avea și în zilele noastre, când nu va mai simți isbind-o din spate răsufitul greu al atotputernicei censure ungurești.

De asemenea va reapărea zilele acestea revista umoristică „Ghimpele”, care apărea pe vremuri la Brașov. Mutat la Cluj, „Ghimpele” e menit să culeagă cu atât mai multe izbânzi, cu cât nu există la noi altă publicație similară.

Ku, Klux, Klan.

Acesta e numele noii societăți din America înființată de colonelul Simons, cu planul vast de a distruge catolicismul, evreei, negrii și orice cetățean născut în afară de America. Ideea înființării acestei societăți i-a venit numitului colonel după ce a constatat, că acum câteva zeci de ani au mai fost societăți de acest fel, cari în decursul câtorva ani s'au stins însă dela sine. Societatea e un fel de ordin cavaleresc având pentru membri titluri foarte impresionante. Membrii sunt recrutați în general din lacheii hotelurilor, derbedeii străzilor etc. Numărul lor până acum e de vre-o 100 mii, fiecare plătind o cotizație de 10 dolari anual. Uniforma la adunările lor secrete este o haină albă pe care sunt marcate inițialele K. K. K.

Dșoara Aca de Barbu,
dela Opera Rom. din Cluj

Di Constantin Pavel,
în „Samson și Dalila”

Saloane aeronautice.

La începutul lunii acesteia s'a deschis la Amsterdam un salon aeronautic, care va fi la dispoziția publicului până la 1 Martie 1922. În afară de publicul olandez acest salon este vizitat în mare parte din partea Germanilor.

Divorțul și operele literare.

Criticii francezi desbat mult subiectul: „divorțul lordului Byron”. Faptul este următorul: Poetul Child Harold căsătorit cu o nepoată a lordului Byron acceptă să editeze operele postume ale acestuia. Neinteresându-se însă de la un timp de tot ce se editează în opera „Astarte”, observă că se dădură la iveală bucăți în care bătrânul lord descria sentimentele se avusese față de sora poetului. Acest fapt a revoltat pe poet și a pornit acțiune de divorț împotriva soției sale.

Licee fără clase.

În Franța se găsesc licee fără clase. Până acum au fost în toată republica 5 licee de acestea. În anul acesta bucurându-se de rezultate mult mai favorabile ca în anii trecuți s'au mai înființat câte un astfel de liceu la Nantes și Toulouse.

O nouă linie aeronautică.

Două societăți daneze de aeronautică au fuzionat capitalurile pentru a exploata o nouă linie aeronautică Copenhaga—Warnemunde cu 12 aeroplan.

Recordul în altitudine și iuțeală.

În Statele-Unite locotenentul Mac Ready s'a urcat cu un biplan Lepère având un motor de 400 H. P. la înălțimea de 12 mii metri în 1 oră și 54 minute. Acesta e până acum recordul în altitudine și iuțeală.

Cărți - Reviste.

Volbura. *Versuri de Const. A Siminei*: Nu de mult a apărut, în editura „Cărții românești”, volumul — cel d'întîi, dacă nu ne înșelăm — format din versurile, pe cari le-am mai întâlnit de asupra iscăliturii A. Siminei prin revistele conduse de dl Iorga.

Primul volum de poezii. Marele eveniment din viața plină de nădejdi ale unui începător în literatură e, pentru critic, prilejul unei cercetări mai temeinice asupra valorii atât de puțin sesizabile a unor versuri risipite în răstimpuri prin reviste. Citisem, așa-dar, din când în când, câteva poezii (în înțelesul de bucăți literare versificate) și numele, în aparență italianesc, al autorului se potrivea de minune cu vioiciunea și căldura lor. Iată însă că volumul ne aduce un A Siminei, adică un nume neaoș românesc, iar continua inzistență, dusă din pricina nevariării și a neadâncirii până la o extrem de monotonă și obositoare repețire, a motivelor poporaniste și naționale, ar vrea să ne înfățișeze un nou poet al țaranului român. O încercare grea după ce am avut pe un Coșbuc. În afară de el, amintindu-ne apoi numai pastelurile lui Alexandri și ale lui Iosif, nu mai putem să gustăm versuri ca acestea, cari constituiesc un vădit regres:

„E noapte și ninge, și ninge,
Troianul pe drumuri s'așterne,
Din coșul văzduhului negru
Ninsoarea năvalnică cerne.

La casa din deal se trudește
Un ochiu de opaiț s'adoarmă,
Îi pălpăie pleoapa de raze
Și'n geamul de ghiață se sfarmă . . .”

(„Noapte de iarnă”, 72)

Nici nu ne putem entuziasma de ultra-banalul:

„Alunecând pe valuri
Barca . . .” („Pastel”, 145)

sau de ceace am gustat, cu farmec propriu, la Eminescu:

„Te-am așteptat și azi ca și-alte dăți
Din bolți de crengi plecate să te-arăți . . .”
(„Cântec”, 166)

ori: „Unde te-ai dus, copil cu toane,
Ah, unde să te cat acum?” („Fulgii”, 186)

Vom motiva fiecare spusă a noastră prin câte-o citare. Așa-dar, până acum lipsă de noutate. Dar, ne isbește, aproape în fiecare pagină a volumului o disonanță, o nepotrivire între cadrul de țară, cu toată seninătatea și sănătatea ce cuprinde și firea opusă, dese ori inourată, pururi cu toane a dlui A Siminei, care iubește atât de mult satul, câmpia, grăul par' că tocmai fiindcă le-a pierdut din inima sa:

„Trăiam cu lumea mea de visuri, copil îndrăgostit de soare,
Prin câmpuri rătăceam și prieten eram cu fiecare floare
Așa s'a plămădit comoara de cântece involburate . . .
Sorbind mireasma de sănzene . . .
Atunci îmi adunam în urma credințelor de mai târziu
Revolta ceasurilor grele și groaza timpului pustiu . . .”
(„Visătorul”, 45)

Autorul nu ne arată, nu ne face să simțim cum din imboldul naturii înviorătoare s'a putut să plămădească cântece involburate și s' adune revoltă și groază. Cu alte cuvinte, nu ni se dă intuiția unei unități sufletești din toate aceste elemente așa de disparate.

Cum vom putea să ne'nchipuim firesc lucru ca să spunem unui „cobzar Călin” cuvintele, de cari el va rămâne, săracul, nelămurit:

„Nici mâni ca omățul de albe și moi
Pe fruntea lor (e vorba de niște crim) n'or să se joace . . .”
(„Cântec”, 180)

Dl A Siminei a simțit însă singur greutatea, cu care se mișcă în acest cadru, ales totuși de Domnia-Sa și atunci, inclinarea sa spre abstractizare și-a găsit un refugiu în a simboliza toate prin manifestările naturii sentimentele sale. Dar, nici aici n'a fost mai norocos. Enorm de multele sale poezii în acest fel sunt o minuțioasă și searbădă descriere a faptului concret, subț care se 'năbușe sensul, deși el nu-i niciodată adânc. Ca exemplu, se poate da bucata „Stavili rupte”, 135.

Explicarea psihologică a acestei dureroase încercări neisbutite de a da viață unor teme de-altfel de predilecție ne-o dă autorul însuși într'o altă serie, și aceasta numeroasă, a poeziilor sale: Dl A. Siminei are defectul pozei. Fără ca să aibe sufletul atât de involburat, pe cât crede dânsui că e interesant să pară, felul său de a fi n'a fost o desvoltare firească a copilăriei sglobii dela țară, pe care cu drept cuvânt o și regretă, lipsindu-i însă puterea de a ne-o evoca. Starea această hibridă se mai amplifică prin gustul ce dl A Siminei are pentru energetism, cu toate sau poate tocmai fiindcă simte că slabele sale forțe poetice îl fac sclavul a tot ce-a auzit sau citit din literatură. Domnia-Sa se compară veșnic cu Lear (pag. 38, 44), vorbește de un vulcan la persoana I (pag. 91) sau spune:

„Mi-e pieptul rece ca un munte nins”,
(„Cântecul mării”, 121)

sau: O stâncă-mi stă pe suflet, și-n scrașnet de cuțite,
Gândirea mea pocnește și geme ca un va . . .”
(„Elegie”, 200)

sau: „Mi-e capul o mare'nnoptată ce geme . . .
Un cer de plumb s'a descărcat pe mine
Povara de'ntunerice . . .” (Elegie”, 208)

și crede că aude „răcnetul pământului (pag. 203) și „vijelia din atom” (pag. 205)!

Dl A Siminei are, probabil, senzația că dă accente de-o putere sdrobitoare, dacă forțează tonul și riscă afirmări de-o candoare, care șade bine unui copil infuriat fără rost. De pildă, cântând pe Prometeu (pag. 154), adică tocmai pe cel care, prin înțelepciunea și jertfa lui, a dat omului darul civilizator al focului, Domnia-Sa crede foarte nemerită ocazia să spuie despre om:

„Prăpastie-i și-n propriu-i avânt . . .
Și'n vremuri omul nici-o țântă n'are,
Vâltoare-i viața, sufletul șuvoi . . .”

Am ierta D-lui A Siminei toate aceste păcate ale tinereții, care-și caută impetuos drumul, dacă am

crede în sinceritatea măcar a celor două versuri, în care spune despre dânsul:

„Nici amintiri nu am, că nici o clipă
Lumină'n întuneric n'am avut...”

(„Adâncuri“, 216)

Dar nu avem despre Domnia-Sa o părere tot atât de rea. Dl A Siminei e la începutul drumului. În toate dibuirile sale nereușite (cel puțin în întregime), se simte, prin ritmul nesilit al versului, chiar când imaginile sunt mai cu voință subliniate, prin ușurința, cu care se înlănțuiesc ideile, ciudate în jurul unor foarte puține motive, se simte un substrat de emotivitate și imaginație poetică. Ba, pe alocuri, se ivesc remarcabile plasticizări. Și, ciudat, ele au o notă liniștită, de echilibru sufletesc și de armonizare fericită cu impresiile din afară. Aci pare a fi puntea cea mai nemerită pentru autor spre adevăratele realizări de artă. Ne bucurăm să dăm trei frumoase exemple: În poezia „Cădere“, pag. 105, care s'ar putea cita în întregime afară de început, găsim strofe ca aceasta. Adresându-se nopții, poetul zice:

„Ridică-mă din tină și mă suie
Mai sus de prăbușirea mea s'ascult
Cum mânele sutașului bat cuie
În carnea celui osândit s'apuie,
Din întuneric luminând mai mult...”

S'o fi gășind ideea aceasta exprimată și aiurea, dar e atâta firesc în versurile de mai sus, atâta înălțare morală în dorința de-a se apropia, prin admirație, de Isus, a cărui moarte e înviere, încât merită să ne oprească atenția forma dată de Dl A Siminei. Tot așa și imaginile de-o plasticitate de-o culoare cuceritoare:

Vorbind de-o biserică:

„Și-or fi 'ngropat nădejile drumeții
În foșnet de odăjdii și'n prohod...”

(„In fortună“, 140);

iar în altă parte:

„Târzie strajă ține serafinul,
Dorm cântecele'n leagănul durerii,
Prin ierburi crude și stâng și licuricii
Opaitele clipelor vecherii...”

(„Noapte“, 107)

Poate că Dl A. Siminei ne va da cândva un volum numai cu versuri de acestea. Poate... N. T.

La răspântii... (Câteva întrebări conștiinței) de Horia Petra-Petrescu, răscolește multe adevăruri ce stau astăzi pe buzele tuturor. Este o carte care ar trebui citită cu multă atențiune, pentru că dă multe învățături asupra situației de azi, care cu drept cuvânt poate fi numită o răspântie. Despre cartea dlui Ilie Marin spune în „Convorbiri literare“ dl Simion Mehedinți: „... Celor cari dorm pe perna de mătase a tratatului dela Versailles, la recomandăm cetirea acestei cărți, ca să-și dea seama înaintea „conștiinței“ lor, dacă nu cumva la răspântii au pierdut și ei drumul“.

Noțiuni de industrie și de tehnologie, de dnii A. Domide și I. Valeanu. În această epocă de vorbărie goală vine din când în când și o carte practică. Una din acestea este lucrarea dnilor Domide și Valeanu.

În programul școalelor medii din Ardeal figurează în mod obligatoriu noțiunile de industrie. Cu toate acestea în românește nu exista un manual pentru acest punct din program. Lacuna trebuia umplută și cartea dlor Domide-Valeanu o face cu prisosință. Fie-o pildă și pentru alții intenția frumoasă a dlor.

„Cele Trei Crișuri”, An. II, Nr. 18-19. Simpatice revistă orădană pornită dintr'un spirit românesc, cum tocmai ne trebuia la granița ungurească, apare bi-lunar în condițiunile bune, de care cititorii s'au convins în decursul a doi ani de apariție a ei. Numărul din urmă ne aduce bucăți literare de scriitori de seamă: Vasile Al-George, T. Murășanu, M. Samarineanu, G. Tutoveanu, George A. Petre etc. etc.

Remarcăm poema în proză a dlui V. Al-George „Cercul“, care face parte dintr'un nou volum al dsale pus de curând sub tipar. La rândul său vom vorbi pe larg despre volumul acestui talentat poet.

Am mai citit cu plăcere „Moara arsă“ a dlui Murășanu „Legea sfântă“ a dlui Samarineanu și „Primul Zâmbet“ a dlui George A. Petre.

Tot în acest număr ni-se dau câteva doine și hore din părțile Bihorului.

În tot cazul hotărârea conducătorilor revistei de a publica și producțiunile poporului nostru, neschimbate și în dialectul diferitelor ținuturi ale țării, este laudabilă și bine-venită.

Dl Zaharia Bârsan, directorul Teatrului Național din Cluj.

„Administrația Română.” Zilele de prefacere, tot atunci de unificare, prin care mai trecem, au adus un indemn neobișnuit altădată, de solidaritate cetățenească. Extrem de desele congrese sunt dovada cea mai bună; dar sunt o dovadă a acestui fapt, tot atât de eclatantă, și societățile ce se înjghebează aproape lunar. Printre aceste una nu de mult, societatea administratorilor din părțile noastre, a notarilor comunali și cercuali, a fost menită să ne trezească interesul deosebit, mare, mai ales că ne ducem cu gândul la aceste zile de transformare, de reformă administrativă prin care vom trece în curând, după ce parlamentul va vota proiectul respectiv.

Această societate ne-a trezit interesul cu deosebire printr'o publicație ce-a scos imediat după ce s'a înjghebat, prin revista bilunară „Administrația Română“, pusă sub conducerea dlor notari diplomați R. Russu și Gheorghe Chendi. Numărul acesta ce-l avem înaintea îndreptățește încă odată speranțele ce le-am pus în ea. Articolul obiectiv al dl St. Laday, despre impozitele democratice ale româniei, față de cele inspirate de spiritul aristocratic, ale Ungariei; apoi celelalte articole de specialitate, lămuririle date cititorilor în materie de administrație, răspunsurile la întrebările cititorilor, sunt un real serviciu pentru interesați, pentru că să putem recomanda călduros revista corpului administrativ dela noi.

„Gândirea“, Cluj. Ajunsă acum la al 15-lea număr, anul întâi, revista „Gândirea“ își continuă cu succes drumul început în partea aceasta de țară, lipsită de asemenea publicațiuni, atunci, când toate naționalitățile dela noi abundă în publicațiuni de toate felurile, ce se cifrează la peste 60. Articole din domeniul literaturii, criticii, etc., literatură, cronici și pe de-asupra dându-i un aer bun de atracție, reproduceri după pictorul ardelean Demian, cunoscut la noi pe atât de puțin, pe cât de talentat este. D. Demian face parte din falanga de tineri cari mănecă plini de idealuri, de doruri, de orizonturi noi, pe care rând pe rând îi succede să le cucerească. Admirator, cutezăm să spunem: adorator al picturii românești adevărate, vechi, a înțeles și simțit frumusețea vechei arte bizantine desvoltate pe vremuri la români și pornit pe această cale, a putut după ani de studiu să ne dovedească puterea talentului său prin aceste bucăți ce se întrec pe sine, reproduse de revista clujană.

„Stropi de rouă“, an. II, Nr. 4. Din Ploești ne sosește simpatica revistă „Stropi de rouă“, care apare de două ori la lună sub conducerea unui comitet.

Printre colaboratorii ultimului număr aflăm numele Gala Galaction, Septimiu Popa, unul dintre cei mai talentați prozători ardeleni, simpaticul poet bucovinean George Voevidca, G. Zagoriș, George A. Petre.

Recomandăm călduros această revistă și ardelenilor doritori de lectură sănătoasă.

Adevărul literar și artistic Nr. 54 aduce un interesant material literar. Remarcăm frumoasa năvelă a dlui N. Demetrius, intitulată „Bița“. Demnă de relevat poesia „Glasul amintirii“ de Ion Sân-Giorgiu. Bogate recenzii și cronici completează sumarul acestui număr.

Săgetătorul Nr. 10 are o vizită a drului Oscar Rădulescu la Olănești unde se fac încercările cu minunatul ser al dr.-lui Puțureanu. Din articolul publicat reese că acest ser ar fi înfățișat cel mult căutat de doctori și că datorită injecțiilor făcute s'au vindecat până în prezent 400 bolnavi.

Restul materialului asemenea interesant.

Roma — revistă de cultură italiană — Anul I — No. 10 — Director Ramiro Ortiz.

D-I Traian Lalescu, directorul școlii politehnice din Timișoara într'un interesant articol arată cât de mare este contribuția științei italiene la rezolvarea marilor probleme de matematică.

Frumoase amintiri din viața lui Giovanni Papini celebrul autor al lui „Chiudamo i Scuoli“ publică d-I Ettore Edmondo.

Interesante însemnări despre Dante și alte articole și poezii întregesc cuprinsul acestei reviste.

„Napkelet“ anul II. Nr. 23, Cluj. În numărul acesta un articol foarte interesant de Oscar Jászi: „Memorii despre tratativele mele dela Arad cu comitetul național român“. Autorul, unul dintre cei mai de seamă, de nu primul, dintre ungerii cari au înțeles cuvântul vremurilor democratice de astăzi, a fost pe timpul președintelui de republică Mihail Károlyi, ministru al minorităților din Ungaria, și 'n calitatea aceasta a tratat la Arad, în Noembrie 1918, eu conducătorii partidului național român: Ștefan Cicio-Pop, Ion Erdélyi, Vasile Goldiș, George Crișan, iar a doua zi, cu dnul Maniu. Tratativele acestea n'au dus la

rezultatul dorit: acela, de a rămânea românii în hotarele republicii ungurești, organizați după sistemul cantonal din Elveția, autonom și neinfluențați de centru. Mișcarea românească a paralizat inițiativa guvernului revoluționar dela Budapesta și a dus la victoria națională și europenească din punct de vedere cultural: la victoria dela Alba-Iulia.

Restul revistei: literatură de apreciatul poet ungar Ernöd Tamás, de Barta Lajos, Daday, Tabéry Géza, Dózsa E., Tóth Árpád (traduceri din Baudelaire), Ligeti Ernest și Balázs Béla,

Bogată și interesantă cronică: apărarea drepturilor minorităților; despre impozite, despre Maxim Gorkij etc.

Relevăm mai cu seamă recenzia dlui Al. Kereszturi, făcută revistei „Cele trei Crișuri“, recensie în care dă dovadă de un vrednic înțelegător al zilelor de astăzi și admirator al culturii, vină la și din partea unui popor ca al nostru, despre care întreaga minoritate maghiară nutrește și acum aceleași idei, ca în trecut. În concluzie, toți colaboratorii revistei de care ne ocupăm tratează chestiunea românească (fiindcă pentru minoritățile dela noi tot mai există o asemenea chestiune) cu o pricepere și iubire de oameni, chiar și de țară, care le face cinste. Atenția dată culturii noastre, mai ales acesteia, merită să ținem seamă de această revistă și de colaboratorii ei, în partea lor cea mai mare oameni care au dus cu un pas înainte democratizarea magnateștii Ungarii a lui Tisza și a celorlalți certați cu ideea de umanitate.

La Revue de France. No. 16. Paris. **D-I Tache Ionescu**. publică un foarte interesant și actual articol despre „Mica Antantă“.

Anul trecut, pe timpul acesta, — începe d-sa, întrebarea care se pune era aceasta: Se va face Mica Antantă? Anul acesta, se pune întrebarea: Mica Antantă va dura? Au fost, într'adevăr și vor fi în totdeauna multe combinații politice, dar acelea singure vor dura, cari au motive profunde. Eu sunt ferm convins că Mica Antantă este printre acestea“.

Continuând, ministrul nostru de externe, dă și o definiție: „Mica Antantă este esențial o operă de pace“.

Ea consistă din patru tratate de pace toate cu caracter defensiv încheiate între Cehoslovacia, Jugoslavia, România, Polonia, la cari se mai adaugă un al cincilea încheiat cu Grecia în 1913.

Dupăce face o bogată expunere a împrejurărilor istorice, geografice și economice a noii formații politice, prevăzând numeroase detalii intime și inedite, d-I Tache Ionescu, termină arătând că Mica Antantă nu este o contrabalansare a autorității Marelui Antante și o încercare de scăpare dintr'o tutelă „care nu există“.

„Din contra noi simțim așa de bine că interesele noastre sunt conforme celor ale puternicilor aliați, și mai ales ale Franței, care e cea mai amenințată în viitor, încât lucrând pentru constituirea și dezvoltarea Micii Antante, avem toată convingerea că am făcut nu numai politică națională, dar și politică aliată“.

Incepând cu ziua de 27 Noiembrie au luat sfârșit jocurile de football dela arena sportivă. Ultimele matschuri au fost ale echipelor KKASE cu Muncitorii din Dej, câștigând echipa KKASE 10:0. Acest matsch s'a jucat pentru campionatul cl. II.

Urmează în urmă echipa Victoria cu KMTE, câștigând matschul cu multă ușurință, 5;0.

După pauza care urmează din ziua de 27 Noiembrie încoace, anunțăm cu plăcere, că în curând sportiștii vor intra din nou în activitate cu: box, patinaj, duel, luptă, gimnastică etc. Aceasta nu ne poate decât bucura, întrucât până mai în timpul din urmă, noi eram aproape singura țară europeană, în care aceste ramuri sportive nu erau cultivate.

Publicăm la această rubrică tabloul statistic a campionatului anului 1921—1922, partea primă:

	MTK	Victoria	Univ.	Haggibbor	KAC	TMCPR	CCFR	MMTE	Golurile date	Golurile câpătate	Punctele câștigate
MTK	■	0:5	3:0	1:1	5:1	1:1	3:1	6:0	26	4	12
Victoria	5:0	■	3:0	0:1	1:0	3:2	2:1	3:0	12	9	10
Universitatea	0:3	0:3	■	2:1	1:1	1:0	2:1	3:1	9	10	9
Haggibbor	1:1	1:0	1:2	■	0:0	3:0	2:3	2:1	10	7	8
KAC	1:5	0:1	:1	:0	■	0:0	3:2	2:1	7	10	7
TMCPR	1:1	2:3	0:1	0:3	0:0	■	2:0	2:2	7	10	5
CCFR	1:5	1:2	1:2	3:2	2:3	0:2	■	2:1*	10	17	4
MMTE	0:6	0:3	1:3	1:2	1:2	2:2	1:2*	■	6	20	1

* La rubricile însemnate cu steluță, înseamnă, că jocul a fost anulat având a juca încăodată.

Echipei Haggibbor i-se detrag 4 puncte din pedeapsă.

Aflăm, că mulți jucători din Cluj și Târgul-Mureș intenționează să-și părăsească în viitor clubul de până acum și să se înscrie în alte cluburi.

Numărul acesta s'a expedit la 8000 de adrese. Acei domni, cari nu doresc să aboneze revista noastră sunt rugați a o retrimite în timpul cel mai scurt.

Ni-se anunță că tinera echipă sportivă WAC din Budapesta, care numai în cursul anului acesta a ajuns în cl. I, a bătut pe MTK, echipă, care n'a putut fi bătută până în prezent. Aceasta este cea mai mare senzație sportivă din timpul din urmă.

S'a aflat, că în Clubul Athletic din Kispest toți jucătorii din echipa I de football primesc o plată lunară.

Numărul de Crăciun al revistei „Evoluția” va apare dublu (32 pagini) cu colaborarea celor mai de seamă scriitori români și se va tipări în 10.000 exemplare.

Fenyő & Braunfeld

Mare magazin
de Bijouterii

Cluj, Piața Unirii 9. — Telefon 350

Frați Joaovics

Cluj, Piața Unirii No. 32.

Cel mai mare și cel mai vechiu atelier pentru fotografic din Ardeal. Execută acvarele, mări și orice fel de suscepere ori-când peste zi.

Katz și Mendel

depozit permanent de haine bărbătești, pentru băiați și fetețe
Cluj, Piața Unirii No 10.

Abonați cu
toții revista

Evoluția!

Să mâncăm

in restaurantul „Hotel Central”

Prima bucătărie de lux. - Beuturi excelente. - Toată seară concert.

Clișeurile Evoluției le pregătește
Zincografia „MINERVA” S. A.
 Cluj, Strada Regina Maria No 1.

Alexandru Taub

Magazin de mode pentru domni
 Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

Automobile, cauciucuri accesorii

EMIL BLAGA CLUJ,
 Piața Ștefan cel Mare 7
 Telefon: No. 270.

„SFINX”

CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 21.

Cel mai bun, cel mai elegant și cel mai modern
 atelier de fotografat.

TRISKA J.

Acoardă, repară și transportă
 pianele conservatorului, operelor și
 tuturor institutelor de stat. ...

Piane se dau cu chirie.

Primul și cel mai mare depozit de pianele din Ardeal,

C
L
U
J

C
L
U
J

Primul și cel mai mare depozit de pianele din Ardeal.

Str. Șaguna No. 18.

Au sosit în mare cantitate
 pianele și pianinele din
 fabricile Pörscher, Wirth,
 Hoffmann și Stingl. ...

Piane se dau cu chirie

IULIU MUȘȘA

cel mai mare magazin.
 Cofer de teatru și Dame

Str. Memorandului 10.

**REGELE
 PĂLĂRIILOR**

CLUJ.

Cea mai veche instituție de
 asigurare din România-Mare
 Primește asigurări contra incendiului,
 contra furtului prin spargere etc. —
 Asigurări mai departe pe viață, cu
 prețurile celor convenabile. . . .

„Transilvania”

Agentura generală Cluj, Piața Cuză Vodă 13.

croitor
 pentru
 domni

Ștefan Fanta

Cluj, Strada Iuliu Maniu 1.

SIMON SOLE și FIUL

Prima fabrică transilvăneană de
 sigle de cauciuc și atelier de gravură

CLUJ, STR. N. IORGA 2. - Telefon 5-82.

Automobil ieftin

Telefon 310.

de închiriat

Telefon 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga 23.